

UDC 336.012.23

ANALYSIS OF THE FORMATION OF FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISES
IN UNITED TERRITORIAL COMMUNITIES

S. Davydchuk, D. Dema

Article info

Received
24.06.2020

Accepted
19.08.2020

Polissia
National
University
7, Saryi Blvd,
Zhytomyr,
10008, Ukraine

E-mail:
[davudchyk@
gmail.com](mailto:davudchyk@gmail.com);
[dmitrodema@
gmail.com](mailto:dmitrodema@gmail.com)

Davydchuk, S., Dema, D. (2020). Analysis of the formation of financial resources of enterprises in united territorial communities. Scientific Horizons, 08 (93), 39–46. doi: 10.33249/2663-2144-2020-93-8-39-46.

The article is devoted to a comprehensive study of the formation of financial resources of enterprises in the united territorial communities of Ukraine. The purpose of the research is to reveal the essence of financial resources of enterprises and analyze their formation. To achieve this goal, theoretical and practical aspects of the formation of financial resources of enterprises operating in united territorial communities were studied. The research used an empirical method (for a comprehensive assessment of the formation of financial resources of enterprises that belong to United territorial communities), an analysis method (identified the main problems of ensuring proper financing of enterprises from the budget of United territorial communities), and an abstract-logical method (theoretically generalized and provided conclusions on the integration of agricultural enterprises with United territorial communities). The reasoning of the conclusions was based on a systematic approach, which provided a generalization of the theoretical provisions of the concept of rural development and the basic principles of decentralization, as well as an assessment of the interim results of the formation of united territorial communities in Ukraine.

The advantages and potential risks of the impact of decentralization on the development of production enterprises in the united territorial communities of Ukraine are presented, which can be used to justify proposals for making adjustments to national plans for the formation of united territorial communities in order to further minimize the risks to the development of production enterprises. It is proved that the competitiveness of the agricultural sector depends directly on the management of financial resources. In turn, the availability of financial resources is a necessary condition for ensuring a continuous production process. The problems of formation and use of financial resources of agricultural enterprises in modern conditions are clarified. The indicators of economic development and investment attractiveness of the united territorial communities of Zhytomyr region in 2019 were analyzed and it was found that the communities have become able to finance the resources of enterprises. The conclusion is made about the lack of proper state support for enterprises in the region. The main provisions set out in the article contain certain methodological and practical recommendations for the decentralization of power and its impact on the functioning and development of agricultural enterprises. In further research, attention should be paid to foreign experience in managing rural territories, united territorial communities for the implementation of public projects based on partnership between local authorities and businesses.

Key words: financial resources, decentralization, the united territorial community, competitiveness, public financial support.

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

С. М. Давидчук, Д. І. Дема
Поліський національний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Статтю присвячено комплексному дослідженню формування фінансових ресурсів підприємств в об'єднаних територіальних громадах України. Метою дослідження є розкриття сутності фінансових ресурсів підприємств та проведення аналізу їх формування. Для досягнення поставленої мети було досліджено теоретичні та практичні аспекти формування фінансових ресурсів підприємств, які функціонують в об'єднаних територіальних громадах. У процесі дослідження використано емпіричний метод (для комплексної оцінки формування фінансових ресурсів підприємств, які належать об'єднаним територіальним громадам), метод аналізу (визначено основні проблеми забезпечення належного фінансування підприємств з бюджету об'єднаних територіальних громад), абстрактно-логічний (теоретично узагальнено та надано висновки стосовно інтеграції сільськогосподарських підприємств з об'єднаними територіальними громадами). Аргументація висновків ґрунтувалася на системному підході, який передбачав узагальнення теоретичних положень концепції розвитку сільських територій і основних засад децентралізації, а також оцінку проміжних результатів формування об'єднаних територіальних громад в Україні.

Наведено переваги та потенційні ризики впливу децентралізації на розвиток виробничих підприємств в об'єднаних територіальних громадах України, які можуть бути використані при обґрунтуванні пропозицій щодо внесення коректив до загальнодержавних планів із формування об'єднаних територіальних громад з метою подальшої мінімізації ризиків для розвитку виробничих підприємств. Обґрунтовано, що безпосередньо від управління фінансовими ресурсами залежить конкурентоспроможність аграрного сектору. В свою чергу, наявність фінансових ресурсів – необхідна умова забезпечення безперервного процесу виробництва. Уточнено проблеми формування та використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах. Проаналізовано показники економічного розвитку та інвестиційної привабливості об'єднаних територіальних громад Житомирської області у 2019 р. і встановлено, що громади стали спроможні забезпечити фінансування ресурсів підприємств. Зроблено висновок щодо відсутності належної державної підтримки підприємств області. Основні положення, викладені у статті, містять певні методичні і практичні рекомендації щодо проведення децентралізації влади та її впливу на функціонування і розвиток сільськогосподарських підприємств. У подальших дослідженнях слід приділити увагу зарубіжному досвіду управління сільськими територіями, об'єднаними територіальними громадами щодо реалізації суспільних проектів на засадах партнерства місцевої влади та підприємництва.

Ключові слова: фінансові ресурси, децентралізація, об'єднані територіальні громади, конкурентоспроможність, державна фінансова підтримка.

Вступ

В сучасних умовах адміністративно-територіального реформування, фінансової децентралізації та активних інтеграційних процесів підприємство є найменшою структурною одиницею економічного розвитку територіальної громади та країни загалом. Формування фінансово спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ), які зможуть забезпечити відповідні економічні, соціальні та екологічні показники розвитку, можливе лише за умови формування фінансово спроможних та ефективних виробництв у різних сферах

промисловості. Наразі, формування фінансових ресурсів підприємств, які належать до ОТГ, значною мірою залежить від місцевого управління в межах наданих повноважень. Отже, актуальним є дослідження формування фінансових ресурсів підприємств в ОТГ, які сприяють формуванню фінансової стабільності ОТГ та її виходу на якісно новий європейський рівень розвитку.

Проблематика визначення та аналізу формування фінансових ресурсів підприємств, зокрема в об'єднаних територіальних громадах, протягом останніх років викликає значний

інтерес серед українських дослідників (Voytko & Moiseenko, 2013; Galchinskiy, 2017; Geets, 2017; Spivak, 2018; Andrushkiv et al., 2019; Nekrasova, 2019). Також варто відмітити, що у період із 2014 по 2019 р. в Україні спостерігається поступове зростання кількості наукових публікацій, присвячених формуванню та функціонуванню ОТГ у контексті реформи децентралізації державного управління. Зокрема, різні аспекти аналізу цієї проблеми наведено в роботах таких учених та практиків (Dreshpak & Lipovska, 2015; Kirilenko et al., 2016; Palchuk, 2018). Увага науковців зосереджена більш на безпосередньому аналізі соціально-економічного розвитку ОТГ та підприємств як окремої структурної одиниці. Актуальним питанням є дослідження інтеграції підприємств з ОТГ, взаємодія яких забезпечує стабільний та сталий соціально-економічний розвиток регіону.

Матеріали та методи

Залежно від поставленої мети у роботі використані комплекс загальноекономічних принципів та методів дослідження: емпіричний та метод аналізу. На основі порівняльного аналізу та системного підходу проведено дослідження сучасного стану формування фінансових ресурсів підприємств, а також узагальнення теоретичних положень концепції розвитку сільських територій і основних засад децентралізації. В процесі оцінки потенційних можливостей фінансової підтримки інноваційних проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва використовувався факторний аналіз. З метою висвітлення впливу децентралізації на розвиток виробничих підприємств в об'єднаних територіальних громадах застосовано графічні методи дослідження.

Результати досліджень та обговорення

В сучасних умовах ринкової економіки діяльність будь-якого об'єкта підприємництва орієнтована на отримання позитивного фінансового результату, який відбувається в результаті формування фінансових ресурсів та переважанні доходів над видатками. Адміністративно-територіальне реформування надало нових особливостей у діяльності підприємств, що передбачено створенням спроможних громад із можливостями самозабезпечення та саморозвитку.

До законодавчих актів, які стали

найважливішими у проведенні реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, належать Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Методика формування спроможних територіальних громад, закони України «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» та ін.

Адміністративно-територіальна реформа та децентралізація, яка є основною передумовою ефективного соціально-економічного розвитку територіальних громад, впливає на становлення та розвиток промислових підприємств у громадах. На рисунку 1 показані основні переваги та ризики впливу децентралізації на підприємницьке середовище у територіальних громадах.

Один з найкращих способів розвитку громад з низьким фінансовим потенціалом та малою кількістю населення – це приєднання до інших місцевих громад і створення великої площі та великої кількості ОТГ (Nekrasova, 2019). Синергія ресурсів, в тому числі кадрових, забезпечує ефективність управління, зокрема в сфері фінансування підприємств області. За даними таблиці 1, зростання кількості підприємств МСБ спостерігалось у 2019 році у 12 ОТГ, тоді як у 4 відбулося скорочення, 17 громад забезпечили утримання показника на тому ж рівні. Кількість кооперативів на 1000 осіб населення зросла у 4 громадах, в 1 громаді скоротилася, у 20 громадах залишилася незмінною.

У 41 громади відбулося зростання доходів на 1 особу, у 4 громад показник скоротився, що в цілому означає ефективність фінансової децентралізації та змогу громад забезпечити ріст обсягів місцевих бюджетів, а звідси – фінансування розвитку підприємств.

Рівень дотаційності бюджетів зріс у 24 громадах, у 12 громад – скоротився, у 9 – залишився без змін. Це означає, що в більшості громад зріс рівень можливостей фінансування власних бюджетів. Зростають активно такі показники, що прямо позначаються на спроможності фінансувати підприємства, а саме: обсяги надходжень податків на землю, єдиного податку, акцизу.

Рис. 1. Переваги та потенційні ризики впливу децентралізації на розвиток виробничих підприємств в об'єднаних територіальних громадах
Джерело: власні дослідження.

Таблиця 1. Показники економічного розвитку об'єднаних територіальних громад Житомирської області у 2019 р.

Показники соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад	Кількість громад зі зростанням показника у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад зі скороченням показника у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад зі сталим показником у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад з відсутною інфор-мацією	У загальній кількості громад, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кількість підприємств малого та середнього бізнесу на 1000 осіб	12	26,7	4	8,9	17	37,8	12	26,7
Кількість кооперативів на 1000 осіб	4	8,9	1	2,2	20	44,4	20	44,4

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Кількість фізичних осіб підприємців на 1000 осіб	13	28,9	4	8,9	12	26,7	16	35,6
Доходи бюджету ОТГ (без трансфертів) на 1 особу	41	91,1	4	8,9	0	0	0	0,0
Рівень дотаційності бюджетів	24	53,3	12	26,7	9	20,0	0,0	0,0
Обсяг надходжень до бюджету ОТГ від плати за землю на 1 особу	35	77,8	9	20,0	1	2,2	0,0	0,0
Обсяг надходжень до бюджету ОТГ від сплати єдиного податку на 1 особу	38	84,4	7	15,6	0,0	0,0	0,0	0,0
Обсяг надходжень до бюджету ОТГ від сплати акцизного податку на 1 особу	22	48,9	23	51,1	0,0	0,0	0,0	0,0

Джерело: Сформовано на основі статистичних даних (*Monitoring*, 2019).

Громада з диверсифікованою економікою втрачає свою монофункціональну залежність від одного підприємства і стрімко розвивається. Наявність великих, особливо стратегічних, транснаціональних компаній сприяє розвитку малих та середніх підприємств, які їх обслуговують або укладають посередництво, або договори (доставка, упаковка, продаж, логістика, транспорт, продовольство, торгівля, підтримка, безпека тощо).

регіонального розвитку громад, які вказують на забезпечення громадами реалізації проєктів регіонального розвитку. У 9 громадах відбулося зростання кількості проєктів, в 11 громадах зріс обсяг фінансування проєктів регіонального розвитку. Це означає, що громади стали спроможні забезпечити не лише реалізацію проєктів, але й використання ресурсів, зокрема ресурсів підприємств, які потрібні при реалізації проєктів.

У таблиці 2 наведено показники

Таблиця 2. Показники розвитку інвестиційної привабливості об'єднаних територіальних громад Житомирської області у 2019 р.

Показники соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад	Кількість громад зі зростанням показника у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад зі скороченням показника у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад зі сталим показником у 2019 р. (порівняно з 2018 р.)	У загальній кількості громад, %	Кількість громад з відсутньою інформацією	У загальній кількості громад, %
Кількість проєктів регіонального розвитку	9	20,0	5	11,1	19	42,2	12	26,7
Обсяг фінансування проєктів регіонального розвитку	11	24,4	11	24,4	10	22,2	13	28,9

Джерело: Сформовано на основі статистичних даних (*Monitoring*, 2019).

Конкурентоспроможність і фінансова стабільність підприємств є визначальними передумовами соціального, економічного та екологічного розвитку територіальної громади. Ці показники характеризують економічну ситуацію і залежать як від прямих, так і непрямих доходів місцевих бюджетів. А збільшення доходів домогосподарств є ключем до соціально-економічного розвитку ОТГ.

При формуванні фінансових ресурсів підприємством ОТГ може брати безпосередню участь та надавати підтримку у вигляді дотацій, надання пільгових періодів оподаткування, надання

цільової допомоги, яка поруч з покращенням діяльності підприємства створює позитивні зміни безпосередньо для громади. Дані фактори позитивно впливають на формування фінансових ресурсів. Водночас, зростають повноваження місцевих органів влади, що веде за собою корупційні ризики для підприємств та як наслідок можливі втрати економічних вигод та переваг.

У таблиці 3 наведено інформацію щодо динаміки поточних трансфертів Житомирської області (загального фонду обласного бюджету) станом на 30.06.2020.

Таблиця 3. Динаміка субсидій, поточних трансфертів та капітальних видатків Житомирської області (загального фонду обласного бюджету) станом на 30.06.2020 р.

Фінансування	31.12.2019	30.06.2020	Відхилення, +/-
Загальний фонд обласного бюджету			
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	211966653,70	293321536,67	81354882,97
Питома вага у бюджеті, %	3,61 %	26,90 %	23,30 %
Спеціальний фонд обласного бюджету			
Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	52556675,12	27037142,60	-25519532,52
Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)	59506088,00	0,00	-59506088,00
Питома вага у бюджеті, %	11,04 %	5,06 %	-5,98 %
Спеціальний фонд, видатки	1 014 769 079,51	534 375 078,69	-480394000,82
Загальний фонд, видатки	5 875 979 895,27	1 090 282 305,11	-4785697590,16

Джерело: сформовано за даними (Zhitomirskia oblasna derzhavna administratsiya, 2020).

Варто відмітити, що більшість коштів загального та спеціального фондів обласного бюджету Житомирської області спрямовуються на фінансування підприємств у галузі охорони здоров'я, освіти, культури. Відтак, лише 0,06 % субсидій та поточних трансфертів (652985,24 грн) профінансовано Департаментом регіонального розвитку Житомирської обласної державної адміністрації за перше півріччя 2020 року.

Департаментом агропромислового розвитку та економічної політики Житомирської обласної державної адміністрації профінансовано 530,733.80 грн субсидій за перше півріччя 2020 року (0,05 % бюджету). В області діє механізм надання фінансової підтримки суб'єктам малого і середнього підприємництва, а саме, часткове відшкодування з обласного бюджету відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва для реалізації бізнес-проектів, передбачено заходами Програми економічного і соціального розвитку Житомирської області на 2020 рік, затвердженої рішенням Житомирської обласної ради від

18.12.2019 № 1721 (*Departament agropromislovogo ...*, 2020). Зокрема, претендентами на відшкодування є «Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство» (крім групи 01.7 «Мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг») та мають у власності і користуванні не більше 200 га земель сільськогосподарського призначення (*Departament agropromislovogo ...*, 2020).

Таким чином, рівень державної підтримки підприємств області практично відсутній. У 2019 році Департаментом регіонального розвитку профінансовано 4 228 942,47 грн субсидій та поточних трансфертів підприємств області за рахунок коштів загального фонду бюджету та 59 482 100,00 грн за рахунок коштів спеціального фонду, що відповідно становило 0,07 % видатків загального фонду та 5,86 % видатків від спеціального фонду. Отже, кошти органів місцевого самоврядування не забезпечують повноцінного фінансування підприємств ОТГ. Підприємства повинні самі забезпечити себе фінансуванням.

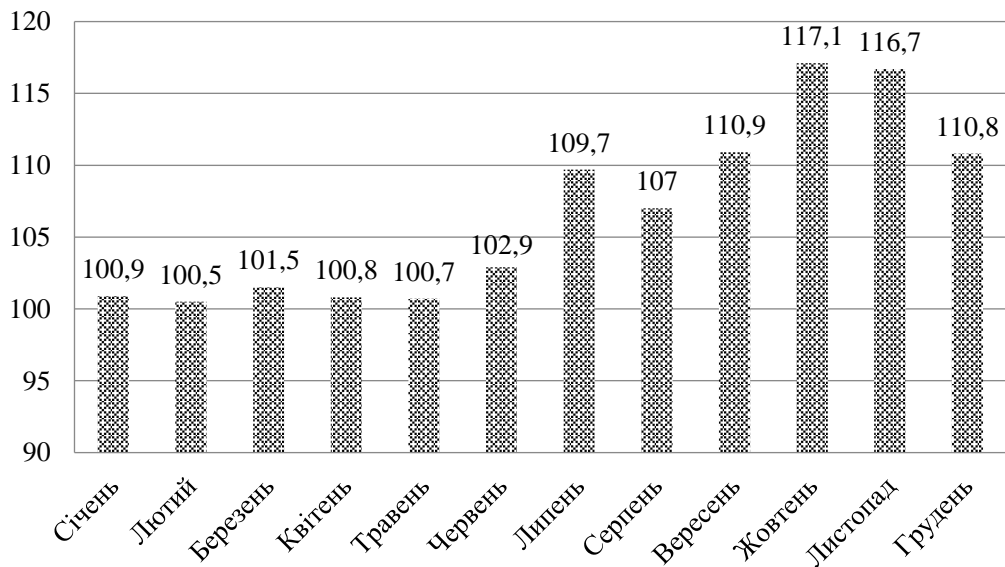

Рис. 1. Динаміка обсягів сільськогосподарського виробництва Житомирської області у 2018 р. (у % до 2017 р.)

Джерело: сформовано за даними (Zhytomirskaya oblasna derzhavna administratsiya, 2018).

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в Житомирській області у 2018 році порівняно з 2017 роком поступово збільшувався, тому стимулювання розвитку сільськогосподарської галузі має велике значення для розвитку саме ОТГ та сільських територій, адже це зумовлено історичними, природними та інфраструктурними особливостями українських сільських територій. Проте, наразі за наявності необхідних природних ресурсів для провадження діяльності суб'єктам не вистачає фінансових ресурсів, які використовуються для техніки, обробітку ґрунту, вирощення та збуту продукції.

Зважаючи на те, що місцеве самоврядування має повноваження змінювати на власний розсуд деякі статті податків, що визначено та регулюється Податковим Кодексом, є можливість забезпечити аграрні підприємства фінансовими ресурсами. Для прикладу, наразі діють три основні види підтримки, крім поточних трансфертів (Department agropromislovogo ..., 2020):

1) часткове відшкодування з обласного бюджету відсоткових ставок за кредитами, залученими суб'єктами малого і середнього підприємництва, вартості придбаних основних засобів, вартості закуплених сільськогосподарськими підприємствами, у т. ч. сільськогосподарськими обслуговуючими кооперативами, фермерськими господарствами;

2) фінансова підтримка інноваційних проектів суб'єктів малого і середнього

підприємництва, зокрема фінансова допомога фермерським господарствам області, у т. ч. на поворотній та безповоротній основі, яка здійснюється Житомирським відділенням Українського державного фонду підтримки фермерських господарств (за згодою) за кошти Державного бюджету України;

3) державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», в рамках якої кредитне фінансування має бути спрямоване підприємцями-учасниками виключно на купівлю або модернізацію основних засобів, а також на ремонт або реконструкцію виробничих приміщень.

Висновки

Розвиток та функціонування підприємств має прямий вплив на соціально-економічний розвиток країни, регіону та громад. З переходом до децентралізованого управління, формування фінансових ресурсів підприємств стало більш залежним від рішень та підтримки місцевих органів влади. Місцеві органи влади отримали значний перелік повноважень щодо стимулювання та розвитку місцевих територій в рамках затвердженого регіонального плану розвитку. Таким чином, вони мають необхідні інструменти та можуть підтримувати, сприяти та створювати інвестиційно привабливий клімат для розвитку підприємництва. Ефективне формування та використання фінансових ресурсів підприємством в кінцевому результаті дає

позитивний фінансовий результат. Раціональне та ефективне управління місцевих органів об'єднаних територіальних громад сприяє ефективному розвитку підприємств.

References

Departament ahropromysloвого розвитку та економічної політики Зhytomyrської обласної адміністрації (2020). «Dostupni kredyty 5-7-9 %». [«Available loans 5-7-9 %»]. Retrieved from http://economy-zt.gov.ua/page/dostupnye_kredyty [in Ukrainian].

Departament ahropromysloвого розвитку та економічної політики Зhytomyrської обласної адміністрації (2020). Chastkove vidshkoduvannya vidstokovykh stavok za kredyty dlia subiektiv malykh ta serednykh pidpryemstv oblasti [Partial reimbursement of interest rates on loans for small and medium-sized enterprises of the region]. Retrieved from <http://economy-zt.gov.ua/page/vidshkoduvannya> [in Ukrainian].

Dreshpak, V. M. & Lypovska, N. A. (2015). Dobrovilne obiednannya terytorialnykh hromad: zmist ta alhorytm prokhodzhenia osnovnykh etapiv [Voluntary association of local communities: content and algorithm of passing main stages]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 3 (4), 45–54. doi: <https://doi.org/10.15421/151532> [in Ukrainian].

Heiets, V. (2017). Modernizatsiia v systemi «susilstvo-derzhava-ekonomika» [Modernization in the system "society-state-economy"]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky*, 13 (2), 111–124 [in Ukrainian].

Monitoring sotsialno-ekonomichnogo rozvitku obiednanih teritorialnih gromad. (2019). Informatsiya schodo pokaznikiv sotsialno-ekonomichnogo rozvitku ob'ednanih teritorialnih gromad Zhytomirskoyi oblasti u 2019 rotsi [Information on indicators of socio-economic development of the united territorial communities of Zhytomyr region in 2019]. Retrieved from <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/zhytomyrska.pdf>

Nekrasova, L. A. (2019). Detsentralizatsiia v Ukraini: tendentsii, perevahy ta ryzyky vplyvu na rozvytok vyrobnychkykh pidpryemstv [Decentralization in Ukraine: trends, benefits and risks of influencing the development of industrial enterprises]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpryemstvamy*, 4 (72), 127–135. doi: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-19> [in Ukrainian].

Nekrasova, L. A. (2019). Novitni aspekty

stratohuvannya rozvytku vyrobnychkykh pidpryemstv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii [The latest aspects of strategizing the development of industrial enterprises of Ukraine in the context of decentralization]. *Ekonomika kharkovoi promyslovosti*, 2, 38–46. doi: <https://doi.org/10.15673/fie.v11i2.1393> [in Ukrainian].

Pariichuk, V. A. (2019, November 19). Rozvytok ekonomichnogo potentsialu hromad u ramkakh reformy z detsentralizatsii [Developing the economic potential of communities as part of the decentralization reform]. *Publichne upravlinnia ta administruvannya u protsesakh ekonomichnykh reform* : zbirnyk tez dopovidei III Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (pp. 43–45). Kherson: DVNZ «KhDAU» [in Ukrainian]. Retrieved from <https://oda.zht.gov.ua/main/zvit-pro-vykorystannya-byudzhetnyh-kosht/zvity-pro-vykorystannya-byudzhetnyh-koshtiv-u-2019-rotsi/informatsiya-pro-vykonannya-oblasnogo-byudzhetu-za-sichen-gruden-2019-roku/> [in Ukrainian].

Spivak, S. M. (2018). Pidvyschennia konkurentospromozhnosti pidpryemstv yak osnova finansovoi spromozhnosti obiednanoi terytorialnoi hromady [Increasing the competitiveness of enterprises as a basis for the financial capacity of the united territorial community]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 32, 102–105 [in Ukrainian].

Zhytomyrska oblasna derzhavna administratsiia. (2018). Rehionalna dopovid pro stan navkolyshnogo pryrodnoho seredovyscha Zhytomyrskoyi oblasti u 2018 rotsi [Regional report on the state of the environment in Zhytomyr region in 2018]. Retrieved from http://ecology.zt.gov.ua/reg.dop.2018_compressed.pdf [in Ukrainian].

Zhytomyrska oblasna derzhavna administratsiia. (2019). Informatsiia pro vykonannya oblasnogo biudzhetu za period sichen-gruden 2019 roku. [Information about the execution of the regional budget for the period January-December 2019].

Zhytomyrska oblasna derzhavna administratsiia. (2020). Informatsiia pro vykonannya oblasnogo biudzhetu za period sichen-cherven 2020 roku [Information about the execution of the regional budget for the period January-June 2020]. Retrieved from <https://oda.zht.gov.ua/main/zvit-pro-vykorystannya-byudzhetnyh-kosht/zvity-pro-vykorystannya-byudzhetnyh-koshtiv-u-2020-rotsi/informatsiya-pro-vykonannya-oblasnogo-byudzhetu-za-period-sichen-cherven-2020-roku/> [in Ukrainian].